

Zilji je beseda fletn v vsakdanji rabi. Podjunčan pravi: druž, Rožan in Ziljan: spet. Podjunčanu je beseda »spet« tuja. Podjunčan pravi: košoglav, Rožan: razoglav. Podjunčan pravi: glavobučen ali okrajšano: gvabučen za plešast. Podjunčan pravi tog, vsa sem toga namesto trd, trda. Podjunčan pravi: čujem, as čuva za slišim, ali si slišala. Ziljan pravi: debel, Rožan in Podjunčan pravita: tovst. Podjunčan pravi: drn in besede ruša ne pozna.

Krompirju pravijo v Podjuni: repica, v Rožu: hrušče, na Zilji pa: čompe. Namesto čeljust pravi Podjunčan: skrája, namesto seno — zeléje, namesto bolezen — boléje.

Železniški uradnik Uršič, ki je služboval v Ljubljani in je bil doma v Štebnu pri Beljaku, je nekoč potoval iz Št. Lenarta pri sedmih studencih v Ziljski dolini čez Korensko sedlo na Kranjsko. Pride na Gorenjsko in začne pogovor s prvo žensko, ki jo sreča. Že po prvih besedah ji reče: »O, vi ste pa Korošica, govorite kakor v Št. Lenartu na Koroškem.« Ona pa pravi: »Ne, Kranjica sem, tu pri nas tako govorimo!« — Na obeh straneh Korenskega sedla se govori *isto slovensko narečje!*

Od Pliberka v Podjuni do Brda v Ziljski dolini je v zračni črti nad sto kilometrov. Približno toliko kakor od Ljubljane do Maribora. Naravno je, da so si narečja, ki so si krajevno bližja, ne glede na politične (deželne ali državne) meje, tudi bolj podobna in bolj sorodna med seboj. Ni dvoma, da je podjunsko narečje sorodnejše sosednjemu štajerskemu slovenskemu narečju kakor rožanskemu ali celo ziljskemu. In rožansko in ziljsko slovensko narečje je spet sorodnejše in bolj podobno sosednjemu kranjskemu narečju kakor podjunsčini. Tudi v Kranjski gori pravijo sirk (koruza) in čompe (krompir) kakor v sosednji Ziljski dolini. Tu in tam prebiva isti narod.

Zamejski Slovenec

OKROG PREŠERNOVE VRBE

V slovstveni zgodovini se srečujemo tudi s krajevnimi imeni. Pri kulturnih delavcih malega formata niso važna, pri večjih osebnostih pa jih moramo natančno poznati. Za njimi se namreč skriva genius loci, ki je ena od bistvenih sestavin njihove umetnosti, pri starejših piscih pa nam krajevna imena kažejo na jezikovno področje, iz katerega so zajemali in s tem usmerjali jezikovni razvoj. V tem zapisku bi rad nanizal nekaj drobnih popravkov in opozoril za gorenjski kot, ki ga kot rojak dobro poznam. Naj bodo skromen prispevek k slovarju krajevnih imen, ki ga tako občutno pogrešamo vsi: upravne oblasti, geografi, jezikoslovci in ne nazadnje slovstveni zgodovinarji.

Za Valentina Vodnika piše Grafenauer (Kratka zgod. 1917), da je bil »imenovan za lokalnega kaplana v *Gorjušah*«, Slodnjak (Pregled slov. sl. 1934), da se je »v Koprivniku seznanil s Zoisom«, Boršnikova (Pregled 1948), da je služboval »na Koprivniku nad Bohinjem« in Janež (Slov. knj. 1953), da ga je zanesla pot »v Gorjuše« (v 2. izd. popravljeno). Sedež na novo ustanovljene (l. 1791) Vodnikove duhovnije je bil v resnici na Koprivniku, ne na sosednjih Gorjušah; Koprivnik je poleg tega sestavni del Bohinja, torej ne more ležati nad njim, čeprav je hribovska vas (969 m). Edino pravilna formulacija je, da je V. V. služboval ter se seznanil s Zoisom na *Koprivniku v Bohinju*.

Za Vodnikovega sodobnika jezikoslovca in šolnika Kumerdeja sta Lgr. in za njim Boršnikova (prvi v 4. zv. SBL, druga v Pregledu slov. sl. 1948 in Kratkem bibliogr. pregledu 1955) zabeležila, da je bil rojen v *Zagorici pri Bledu*. Napaka je v tem, da so v našem primeru Zagorice množinsko, ne edninsko ime in da so spet sestavni del Bleda; Bled je kakor Bohinj samo skupno ime za več naselij, razvrščenih okrog jezera: za Grad (naselje pod gradom), Zagorice, Želeče, Mlino in Rečico. Prav je torej edinole: Kumerdej je bil rojen v *Zagoricah na Bledu*, kolikor se sploh ne zadovoljimo že z lokacijo: na Bledu. Priimka Kumerdej na samem Bledu dandanes ne najdemo več, pač pa je še v bližnji okolici, in sicer v vasi Ribno.

Mimogrede naj poudarim, da je prebivalec Bleda lahko samo Blejec in Bohinja Bohinjec — v takšni obliki ju poznamo tudi kot pogosten priimek — ne pa morda Blejčan in Bohinjčan, kot dostikrat slišimo in beremo. Pri krajevnem imenu Bohinj radi grešijo tudi v naglašanju; pravilni akcent je v imenovalniku na prvem, v odvisnih sklonih pa na drugem zlogu: Böhinj, iz Bohinja, v Bohinju.

Zaradi Prešernove veličine nas mora posebej zanimati njegova Vrba z ustreznimi predlogi in izpeljankami. O teh si sam, dasi pristen Gorenjec, dolgo nisem bil

na jasnem; kako naj si bo potem, pri najboljši volji, prešernoslovec Štajerec? Splošno znano je, da toponimu Vrba v določenih sklonih ustrežata predloga v in iz: *v Vrbi, iz Vrbe*. Tu sta se urezala le Janež (Slov. knj. 1953, v 2. izd. popravljeno) in pred njim, čudno, tudi Avgust Pirjevec (Prešernovo Zbrano delo, 1929), ko postavljata pesnika in prednike *na Vrbo*. Vprašanje svojilnega pridevnika svojega rojstnega kraja je dokončno rešil že pesnik sam, ko je k sonetu o Vrbi v prvi objavi v KČ za sv. Marka pripisal pojasnilo: »*Vrbenjski patron*«. Zato si skoraj ne morem predstavljati, kako da je prof. Kidrič, ki je do vlakna poznal Prešerna in bil hudo natančen, pisal obliko »*vrbljanski*«.

Najbolj zamotan toponimični problem v zvezi z Vrbo pa je poimenovanje njenih prebivalcev. Tu pesnik žal ni zapustil nič avtentičnega, n. pr. v pismu domačim; tudi po objavljenih spominih sestre Lenke v zapisu msgr. Toma Zupana sem zaman iskal opore. Prof. Kidrič uporablja v razpravi »Prešerni od konca 15. do srede 19. stoletja« (ČJKZ 1927) obliko *Vrbljani*. Nasprotno pa v njegovem zaključnem delu, zajetni monografiji o pesniku iz 1938, beremo dosledno: *Vrbenjci*. »Prešernov album« (1949), ki sta ga za pok. profesorjem dokončala Gspan in Rupel, je uveljavil obliko *Vrbljan in vrbenjski*. Ti obliki srečujemo nato tudi pri Slodnjaku in Gspanu, zlasti v njunih razpravah v 8. zv. SBL (1952), ki izčrpno posegata v pesnikov rod in mladost.

Stvar bi bila s tem tudi zame kot Gorenjca najbrž dognana, če ne bi ob poglobljenem študiju Finžgarja v poletnih mescih minulega leta naletel na novo, pravzaprav novi obliki za poimenovanje prebivalcev Vrbe. Nestor naših pisateljev namreč v svoji zgodnji črtici »*Vrbenjski ovčar*« (Pomladni glasi 1894), pa tudi v dveh kasnejših delih, v memoarih Leta mojega popotovanja, nastalih med zadnjo vojno, ter v kramljanju Na dopustu (KMD 1959) uporablja toponim *Vrbovci*, v ednini torej Vrbovec. Toda v spisu Na dopustu naletimo poleg oblike Vrbovci (na str. 32) še na dubletu *Vrbnjan* (str. 40). Zadeva se torej prav dramatično zapleta. Komu naj zdaj verjamem? Kritičnim prešernoslovcem, ki »*Vrbljana*« gotovo ne uporabljajo samovoljno, ali pesnikovem ožjemu rojaku, ki nedvomno pozna govorico svojega kraja?

Da bi bil pravičen na obe strani in da bi stvári končno prišel do dna, sem se obrnil na Antona Petriča, župnika na Breznici, in Ferda Böhma, šolskega upravitelja v Žirovnici. Obadva sta, nevede drug za drugega, izvedla skrbno in posamično anketo med starimi koreninami in šolsko mladino v sami Vrbi in okoliških vaseh. O rezultatih svojega poizvedovanja — na tem mestu se jima še enkrat najtopleje zahvaljujem — sta me obvestila z dopisi dne 11. januarja 1960. Njune odgovore in svoja dognanja bi mogel strniti v tole:

1. Prešernoslovje je (v Albumu 1949) že samo zavrglo Kidričev izraz *Vrbenjci*, o katerem pravi tov. Böhm, da ga v vaseh pod Stolom »še nikoli« ni slišal.

2. *Vrbovce* imenujejo prebivalce Vrbe *včasih* po *okoliških* vaseh, menda kadar govorijo o njih nekoliko omalovažujoče (sporočilo g. Petriča). Kot pristen ljudski izraz, a vseskozi v pozitivnem pomenu, ga uporablja Finžgar, doma iz Doslovič ozir. kasneje z Breznice. Za znanost je neraben, ker ni doma v sami Vrbi in ima afektiven prizvok.

3. V *Prešernovi vasi* »prav vsi očanci trdijo, da so *Vrbnjani*, po *gorenjsko povedano Vrbnane*,« sporoča upravitelj. Enako so brez omahovanja odgovarjali starejši ljudje župniku, navaja mi jih imenoma. G. Petrič po pričevanju Marije Žemlje še pristavlja: »Bivši ravnatelj gimnazije v Kranju, Vrbnjan po rodu, Anton Zupan (1874—1954), je dosledno pisal: *Vrbnjani*.« Tudi Finžgar je, kakor sem omenil, v koze-riji Na dopustu poleg brezniških Vrbovcov zapisal po vrbenjsko: *Vrbnjan*. Naša informatorja izjavljata, da sama prebivalcem Vrbe redno pravita *Vrbnjani*. Samostalnik *Vrbnjan* se kot jezikovna tvorba tudi docela in lepo ujema s pridevnikom vrbenjski.

4. Do tega, da so naši prešernoslovci od Kidriča (od omenjene razprave iz 1927) dalje uporabljali izraz *Vrblján*, je prišlo po vsej priliki *zaradi zvočne in slušne podobnosti* s pravilnim *Vrbnján*. Kidrič je Prešernove rojake gotovo slabo razume. in pri tem zamenjal edina različna glasova, *n* in *l*, ki sta tem manj zaznavna, ker jima sledi poudarjen končni zlog. Da je taka zamenjava na terenu samem zelo ver-jetna in nevarna, mi potrjuje tov. Böhm, ko pravi, da se je del njegovih anketiranih učencev sprva izjavil za *Vrbljane*. Na takšno nevarnost opozarja mimogrede tudi g. Petrič. Iz tega zmotnega *Vrbljana* je Kidrič, ne da bi pomislil na Prešernovo opazko k sonetu o Vrbi, tudi napravil napačni posevis *vrbljanski*.

5. V zvezi s Prešernovim rojstnim krajem smo torej upravičeni in dolžni upo-rabljati toponime: VRBA, V VRBI, VRBENJSKI IN — VRBNJAN.

Joža Mahnič